

Warszawa, 13 grudnia 2024 r.

PROTOKÓŁ
z XII posiedzenia Polskiej Rady Języka Migowego

Dwunaste posiedzenie Polskiej Rady Języka Migowego trzeciej kadencji odbyło się w dniu 13 grudnia 2024 r. o godz. 11:00 w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, ul. Nowogrodzka 1/3/5, w Warszawie.

Zgodnie z listą obecności, stanowiącą zał. nr 1 do protokołu, w posiedzeniu wzięli udział następujący członkowie Rady:

- Małgorzata Wenek wz. Adama Pietrasiewicza (Ministerstwo Cyfryzacji),
- Maria Skarżyńska (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji),
- Helena Maryjanowska wz. Elżbiety Neroj (Ministerstwo Edukacji Narodowej),
- Danuta Głowacka-Mazur (Ministerstwo Sprawiedliwości),
- Ewa Murawska-Najmiec (Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji),
- dr Małgorzata Czajkowska-Kisil (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Małgorzata Talipska (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- prof. Paweł Rutkowski (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Grzegorz Kozłowski (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Michał Garncarek (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Bartosz Marganlec (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Adam Stromidło (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
- Marta Abramczyk (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących).

Posiedzenie na język migowy tłumaczyli: Pani Mariola Kozłowska-Nowak i Pan Bernard Kinov.

Wszystkie osoby obecne na posiedzeniu podpisały listę obecności.

Ustalono następujący porządek obrad:

1. Zatwierdzenie porządku obrad.
2. Dyskusja na temat dalszej pracy nad nowelizacją ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się.
3. Sprawy różne.

4. Zakończenie obrad.

Ad. 1.

Pani Przewodnicząca powitała wszystkich zebranych członków na XII posiedzeniu Polskiej Rady Języka Migowego. W obradach uczestniczyło 11 członków Rady i dwie osoby w zastępstwie. W związku z powyższym quorum zostało spełnione.

Po powitaniu zebranych członków Pani Przewodnicząca przystąpiła do głosowania nad przyjęciem proponowanego porządku obrad. W wyniku głosowania wszyscy zebrani, tj. jedenaście osób uprawnionych do głosowania, członkowie Rady zagłosowali za przyjęciem porządku obrad. Porządek obrad został przyjęty.

Ad. 2.

Przedmiotem posiedzenia była praca na projektem ustawy o zmianie ustawy o języku migowym i innych formach komunikowania się. W tym celu Pani Przewodnicząca wystąpiła wszystkim członkom Rady link do dokumentu po to by na bieżąco każdy mógł wprowadzać swoje uwagi do brzmienia projektu ustawy. W trakcie posiedzenia czytano projekt i w momentach wymagających korekty, wątpliwości były dyskutowane i wprowadzano zmiany zapisów ustawy. Projekt wprowadzonych zmian stanowi część protokołu z posiedzenia.

W drugiej części spotkania prof. Paweł Rutkowski w porozumieniu z pozostałymi członkami przygotował uchwałę nr 1/2024 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie wdrożenia rozwiązań wykorzystujących polski język migowy w edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących, będącą załącznikiem do przedmiotowego protokołu. Po skończeniu pracy nad tekstem uchwały Pani Przewodnicząca przeprowadziła głosowanie. Uchwała została przyjęta jednogłośnie.

Uchwała nr 1/2024

**Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 13 grudnia 2024 r.**

**w sprawie wdrożenia rozwiązań wykorzystujących polski język migowy w edukacji uczniów
głuchych i słabosłyszących**

Mając na względzie sytuację, która miała miejsce w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, a także przeprowadzone przez Pracownię Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego konsultacje dotyczące wykorzystania polskiego języka migowego w edukacji, działając na podstawie § 5 ust. 1 Zarządzenia nr 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie sposobu i trybu działania Polskiej Rady Języka Migowego (Dz.Urz. MPiPS z 2012 poz. 4), uchwala się, co następuje:

§ 1

Polska Rada Języka Migowego, działając na rzecz poprawy warunków edukacyjnych uczniów głuchych i słabosłyszących i realizacji ich prawa do edukacji w polskim języku migowym (PJM):

1. rekomenduje wprowadzenie obowiązku zapewnienia tłumacza PJM na zajęciach dydaktycznych w szkołach i placówkach specjalnych, w których brakuje nauczycieli posługujących się PJM, na wniosek pełnoletniego ucznia głuchego lub słabosłyszącego, bądź rodzica lub opiekuna prawnego ucznia niepełnoletniego,
2. podkreśla potrzebę podjęcia natychmiastowych działań w obliczu sytuacji takich, jak zgłoszona w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, gdzie brak migających nauczycieli znacząco ogranicza możliwości edukacyjne uczniów głuchych i słabosłyszących,
3. rekomenduje uznanie poziomu B2 w skali odpowiadającej Europejskiemu Systemowi Opisu Kształcenia Językowego - ESOKJ) za minimalny poziom kompetencji komunikacyjnych, który powinien zostać uwzględniony w standardach dotyczących kształcenia nauczycieli pracujących z uczniami głuchymi i słabosłyszącymi.

§ 2

Rada przekazuje ww. stanowisko Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, zwracając się z wnioskiem o przekazanie do Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca
Polskiej Rady Języka Migowego
Małgorzata Talińska

Załącznik do uchwały nr 1/2024 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 13 grudnia 2024 r.

Polska Rada Języka Migowego dostrzega działania Ministerstwa Edukacji Narodowej zmierzające w kierunku dostosowania systemu oświaty do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę na pilną potrzebę wprowadzenia doraźnych rozwiązań wspierających edukację uczniów głuchych i słabosłyszących, szczególnie w kontekście wydarzeń ujawnionych w mediach.

W ostatnim czasie media donosiły o sytuacji w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, gdzie rodzice uczniów głuchych i słabosłyszących wyrazili zaniepokojenie brakiem nauczycieli posługujących się polskim językiem migowym (PJM). Problem ten nie tylko wpływa na jakość edukacji dzieci, ale także utrudnia im pełne uczestnictwo w procesie nauczania, powodując wykluczenie edukacyjne i społeczne.

Brak możliwości komunikacji w PJM w takich placówkach jak DSOSW nr 12 pokazuje, jak pilne jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie odpowiedniego wsparcia uczniom głuchym i słabosłyszącym. Pomimo wysiłków podejmowanych na rzecz rozwoju kompetencji kadry pedagogicznej, proces kształcenia migających nauczycieli wymaga czasu, który jednocześnie jest cenny w procesie dydaktycznym w przypadku głuchych i słabosłyszących dzieci, i nie można pozwolić sobie na jego stratę.

1. Edukacja włączająca a dostępność w edukacji specjalnej

Ideą edukacji włączającej, której zasady powinny znaleźć odzwierciedlenie także w placówkach specjalnych, takich jak SOSW, jest zapewnienie wszystkim uczniom możliwości uczestnictwa w procesie edukacyjnym na równych zasadach, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb.

W przypadku dzieci głuchych i słabosłyszących kluczowym elementem włączania ich w pełny proces edukacyjny jest komunikacja w ich naturalnym języku – PJM. Brak nauczycieli migających w klasach, jak pokazuje przykład DSOSW nr 12, prowadzi do sytuacji, w której głusi i słabosłyszący uczniowie nie mogą w pełni uczestniczyć w zajęciach. To narusza zasadę równych szans edukacyjnych i stoi w sprzeczności z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Niezbędne są zmiany prawne w przepisach dotyczących edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących oraz w standardach określających wymagania stosowane wobec nauczycieli pracujących z nimi. Zmiany te powinny uwzględniać potrzeby i prawa komunikacyjne uczniów głuchych i słabosłyszących, w szczególności urealnić możliwość korzystania w procesie dydaktycznym z polskiego języka migowego, czyli jedyne go języka naturalnego, który jest dostępny niezależnie od stopnia ubytku słuchu. Zasadniczym punktem zmian powinno być określenie poziomu biegłości w PJM wymaganego od nauczycieli pracujących z uczniami głuchymi i słabosłyszącymi. W opinii Polskiej Rady Języka Migowego minimalny poziom kompetencji komunikacyjnych nauczycieli powinien obejmować znajomość PJM na poziomie co najmniej B2 w skali odpowiadającej Europejskiemu Systemowi Opisu Kształcenia Językowego - ESOKJ. Stanowisko PRJM jest w tym punkcie zgodne z rekomendacjami eksperckimi sformułowanymi w ostatnim czasie na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej przez zespół złożony z członków Pracowni Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego oraz

zaproszonych specjalistów z innych instytucji i organizacji. W grudniu bieżącego roku rekomendacje te były przedmiotem szeroko zakrojonych konsultacji, w których uczestniczyło łącznie ponad 100 osób reprezentujących środowisko akademickie (uczelnie prowadzące kształcenie w zakresie pedagogiki specjalnej), szkoły i placówki specjalne, organizacje pozarządowe, które w celach statutowych mają zadania związane z edukacją uczniów z ubytkiem słuchu, a także MEN i ORE. W konsultacjach wzięli także udział członkowie Polskiej Rady Języka Migowego. Wskazanie poziomu B2 jako minimalnego wymogu, o ile chodzi o narzędzia komunikacyjne w edukacji dziecka z ubytkiem słuchu, zostało przyjęte jako zmiana pożądana i od dawna wyczekiwana.

2. Propozycja doraźnego rozwiązania

Aby zapewnić głuchym i słabosłyszącym uczniom szkół podstawowych i ponadpodstawowych możliwość pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym, rekomendujemy wprowadzenie obowiązku zapewnienia tłumacza PJM na zajęciach dydaktycznych w szkołach i placówkach, w których brakuje nauczycieli posługujących się PJM.

Proponowane rozwiązanie:

1. Zapewnienie tłumacza PJM na wniosek:

Jeśli w danej klasie brakuje nauczyciela posługującego się PJM, szkoły i placówki edukacyjne (w tym SOSW) powinny mieć obowiązek zatrudnienia tłumacza PJM na wniosek rodzica bądź opiekuna prawnego ucznia lub na wniosek głuchego lub słabosłyszącego pełnoletniego ucznia.

2. Wsparcie finansowe dla placówek:

Koszty zatrudnienia tłumacza PJM mogłyby być pokrywane z dedykowanego funduszu, zapewniającego wsparcie edukacyjne uczniów z niepełnosprawnościami.

3. Monitoring realizacji obowiązku:

Kuratoria Oświaty mogłyby monitorować realizację tego obowiązku, aby upewnić się, że uczniowie niesłyszący mają równy dostęp do edukacji.

3. Uzasadnienie potrzeby natychmiastowego działania

Przykład DSOSW nr 12 we Wrocławiu pokazuje, że brak migających nauczycieli nie powinien być przeszkodą w realizacji prawa uczniów głuchych i słabosłyszących do edukacji dostosowanej do ich potrzeb. Wprowadzenie doraźnych rozwiązań, takich jak zatrudnienie tłumacza PJM, pozwoli na:

- Zapewnienie pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym uczniów głuchych i słabosłyszących.
- Zmniejszenie wykluczenia edukacyjnego i społecznego, z którym mierzą się dzieci głuche i słabosłyszące w placówkach, gdzie nie są prowadzone zajęcia w PJM.
- Przeciwdziałanie opóźnieniom w rozwoju edukacyjnym i społecznym, które wynikają z braku komunikacji w języku naturalnym ucznia.

4. Podsumowanie i wniosek

Polska Rada Języka Migowego apeluje o uwzględnienie powyższej rekomendacji w bieżących działaniach Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na

rzecz edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących. Prosimy o wprowadzenie regulacji umożliwiających zatrudnienie tłumaczy PJM w szkołach i placówkach edukacyjnych na wniosek rodzica i pełnoletniego ucznia, co pozwoli na natychmiastowe wsparcie uczniów niesłyszących. Rekomendujemy też pilne rozpoczęcie prac nad zmianą standardów kształcenia nauczycieli w zakresie wymaganego poziomu biegłości w PJM.

Prosimy również o poinformowanie Rady o podjętych działaniach w powyższych sprawach.

Po przyjęciu uchwały na zakończenie posiedzenia Pani Małgorzata Talipska poprosiła o nadsyłanie uwag do projektu nowelizacji ustawy, by móc dokonać ich weryfikacji i przeprowadzić ostateczne głosowanie całościowe nad uchwałą zawierającą projekt nowelizacji. Celem Rady jest, aby przyjęta przez PRJM uchwała rozpoczęła dalszą drogę legislacyjną.

Ustalono również, że w projekcie nie znajdują się fonogesty. Zamiast tego, rozdział poświęcony fonogestom, miał zostać przekształcony tak, aby wskazywał na osobę odpowiedzialną za sporządzanie napisów (notatek) i ich odczytywanie. Miało to być ułatwienie głównie dla odbiorców preferujących polszczyznę oraz potrzebujących dwóch form wspierających, w tym pisemnej.

Pan Bartosz Marganiec zobowiązał się do opracowania rozdziału ustawy dotyczącego Bonu komunikacyjnego.

Kolejne posiedzenie, ze względu na sezon ferii zimowych, zostało zaplanowane w trybie mailowym (głosowanie uchwał) na dzień 7 lutego 2025 roku.

Ad. 4.

Po omówieniu wszystkich kwestii Pani Przewodnicząca zakończyła posiedzenie.

Protokolant

Przewodniczący Rady

